

«Και τα οικεία αναιρείν επί σωτηρία της αληθείας»

(ακόμη και τις δικές του απόψεις να αναιρεί, αν είναι να σωθεί η αλήθεια)

Αριστοτέλης

Διακονώ την ιατρική πάνω από τρεις 10ετίες. Ως την εμφάνιση του Covid-19 το πλαίσιο της διακονίας καθοριζόταν από τρεις βασικές αρχές: Την ευθύνη της διαχείρισης της νόσου την επωμίζονταν κυρίως οι ειδικοί αλλά με την υποστήριξη των αντίστοιχων φαρμάκων και βέβαια και της άμεσης και ανθρώπινης συμπαράστασης που μπορούσε να προσφερθεί στον δοκιμαζόμενο ασθενή. Παράλληλα και ταυτόχρονα στον ασθενή συμπαραστέκονταν οι οικείοι ή και άλλοι από το ευρύτερο περιβάλλον του και σχημάτιζαν έτσι ένα δίκτυο ψυχολογικής υποστήριξης, εξαιρετικά χρήσιμο για την πορεία του ασθενούς.

Με τον Covid-19 βρεθήκαμε όλοι μας μπροστά σε μια πρωτόγονη βαρβαρότητα. Ο ρόλος των διακόνων της ιατρικής περιορίστηκε αρχικά σε μια σχεδόν ανήμπορη παρακολούθηση, και αυτή με προσωπικό τους κίνδυνο. Το οικογενειακό του περιβάλλον πάλι για τους γνωστούς λόγους απομακρύνθηκε, ενώ ο ίδιος ο ασθενής έμεινε παλεύοντας με την απάνθρωπη μοναξιά και το ενδεχόμενο του θανάτου. Οι υπεύθυνοι πάλι του συστήματος έμειναν να παρακολουθούν παγωμένοι τη φονική αλυσίδα που σχημάτιζαν τα στατιστικά στοιχεία.

Στην πορεία οι αντιδράσεις διαφοροποιήθηκαν. Στην πρώτη φάση λίγο ο τρόμος, λίγο ο νόμος, η συλλογική αντίδραση αποδείχτηκε σωτήρια, παρά το υψηλό οικονομικό και ψυχολογικό κόστος που απαιτήθηκε. Στη δεύτερη φάση, και αφού ο φόβος υποχώρησε κάπως, λίγο η κόπωση, λίγο το δυσβάσταχτο οικονομικό κόστος, που δυστυχώς δεν μοιράζεται δίκαια, λίγο οι κατεστημένες συνήθειες, ιδιαίτερα των λιγότερο, όπως νομίζουν, απειλούμενων, άφησαν χώρο στην αμφιβολία, τη συνωμοσιολογία και κάπου και στην άρνηση. Η συνέπεια ήταν η συλλογική αντίδραση να μειωθεί, η φονική καμπύλη να πάρει την ανιούσα και ο φονικός Covid-19 να επιτεθεί ξανά.

Ο εφιάλτης και πάλι από την αρχή. Εν όψει, μάλιστα, και του χειμώνα, η κοινή απειλή εμφανίζεται πολλαπλασιασμένη, ενώ η συλλογική αντιμετώπιση του κοινού κινδύνου άρχισε να υποχωρεί. Οι υποδομές υποδοχής των κρουσμάτων αν συνεχιστεί η άνοδος της φονικής αλυσίδας κινδυνεύουν με κατάρρευση. Η οικονομία για τρίτη συνεχή φορά (μνημόνια, πρώτη και δεύτερη φάση του Covid-19) πλήττεται βάνουσα με τον κίνδυνο η ανάταξή της πλέον να καταστεί σχεδόν αδύνατη. Καθώς δε το κόστος από την πανδημία δεν μοιράζεται δίκαια,

αλλά ούτε, κατά προσωπική εκτίμηση έστω, και η απειλή, οι κοινοτικοί δεσμοί χαλαρώνουν.

Το δικαίωμα του άλλου να υπάρξει, σιωπηλά για μερίδα των συμπολιτών μας, αρχίζει να αμφισβητείται. Για πολλούς από το ατομικό δικαίωμα στην ελευθερία αρχίζει να αφαιρείται η υποχρέωση το ίδιο δικαίωμα να προστατευτεί και για τον άλλο συμπολίτη. Η τύχη όλων μας, καθώς ανατέθηκε σε εμάς τους ίδιους, κινδυνεύει να βουλιάξει στην ίδια την αρχόμενη αδιαφορία μας. Η έννοια της συλλογικότητας πνέει τα λοίσθια. Τι λοιπόν κάνουμε τώρα;

Και όμως, η απάντηση είναι εύκολη και ταυτόχρονα από δύσκολη έως αδύνατη: Το μόνο φάρμακο που διατίθεται αυτή την ώρα είναι η συλλογική αντίδραση. Να σεβαστούμε, όλοι, μα όλοι ανεξαιρέτως, το χρέος προς τον εαυτό μας, αλλά και προς τον άλλο. Φαίνεται όμως πως εδώ είναι ο κόμπος. Χτίσαμε έναν «πολιτισμό» όπου ο άλλος είναι διαφορετικός, αντίθετος, αντίπαλος και εν τέλει εχθρός. Μοναδική μας μέριμνα ο εαυτούλης μας. Για όλα «φταίνε οι άλλοι». Ο ωχ-αδερφισμός, η εύκολη διέξοδος. Ο φανατισμός και η πίστη σε μια ιδέα, ακόμη και αστήρικτη, γίνονται η μοναδική μας πεποίθηση. Η πραγματικότητα δεν ενδιαφέρει. Και ας είναι αυτή που έχει τον τελευταίο λόγο. Στο δίπολο «εμείς» και οι «άλλοι» οι επιλογές μας καθορίζονται αποκλειστικά από την ατομική μας επιθυμία. Το «δέον» καταλήγει στα απόβλητα.

Οι λύσεις, όμως, των προβλημάτων της συνύπαρξης σε μια πολυ-διαστρωματωμένη κοινωνία δεν βρίσκονται στο μαύρο ή το άσπρο. Οπου караδοκούν η ιδιοτέλεια, ο καιροσκοπισμός και εν τέλει και η βία. Οπου η αντιπαλότητα από διαλεκτική με στόχο την αναζήτηση και τον σεβασμό της πραγματικότητας μεταβάλλεται σε αρένα που συγκρούονται και αντιπαρατίθενται συνήθως αστήρικτες βεβαιότητες. Και όπου ο φανατισμός και η πίστη αγωνίζονται μόνο για την επικράτηση.

Οι λύσεις των προβλημάτων της συνύπαρξης βρίσκονται στο αχανές σύμπαν του μεταξύ άσπρου και μαύρου. Εκεί όπου κυριαρχούν ο ήρεμος διάλογος, η συναίνεση, ο σεβασμός της πραγματικότητας, και εν τέλει η πυγμή του δικαίου και όχι το «δίκαιο» της πυγμής. Ανώτατος, συνεπώς, βαθμός πολιτισμού μιας κοινότητας είναι οι σχέσεις μεταξύ των μελών της. Είναι η δυνατότητά τους να συνυπάρχουν ειρηνικά. Το ποτάμι της Ιστορίας, άρα και της κοινοτικής ζωής, κυλάει ομαλά, αν το συγκρατούν σταθερά οι δύο απέναντι όχθες του. Και συνεργάζονται για τη σταθερότητα της κοίτης. Αν μία από αυτές ή και οι δύο μαζί διαλυθούν, η ροή εκτρέπεται και ακολουθεί το χάος. Η ιστορία καταγράφει άπειρα παραδείγματα αυτής της εκδοχής.

Είναι βέβαια θεμιτό να ξέρουμε τι είναι αυτό που θέλουμε. Είναι όμως προαπαιτούμενο να γνωρίζουμε τι μπορούμε να θέλουμε. Και ακόμη πιο αναγκαίο είναι τι πρέπει να θέλουμε. Θα μπορούσαμε συνεπώς να πούμε ότι αυτό που απειλεί σήμερα ο Covid-19 δεν είναι μόνο η πολύτιμη υγεία όλων μας ή και οι ζωές κάποιων. Δεν είναι η οικονομική κατάρρευση με την οποία απειλούνται πολλοί συνάνθρωποί μας. Είναι, ανάμεσα σ' αυτά και πρώτα απ' όλα οι δεσμοί της κοινότητας. Είναι οι όροι να μπορεί μια κοινότητα να είναι ο εαυτός της. Να είναι κοινότητα. Είναι, με άλλα λόγια, ο πρωταρχικός όρος να συνυπάρχουμε.

Ανώτατος βαθμός πολιτισμού μιας κοινότητας δεν είναι ούτε ο βαθμός των γνώσεων, ούτε η κατοχή της νέας τεχνογνωσίας. Δεν είναι το κατά κεφαλήν εισόδημα και ούτε η οικονομική ανάπτυξη. Και ιδιαίτερα εκείνη που αποδεσμεύεται από τη χρήση και συνδέεται άμεσα με το κέρδος για να ακολουθεί τις αόρατες διαδρομές της φοροδιαφυγής των κεφαλαίων που στο διάβα τους συντρίβουν κάθε κανονικότητα. Αρα, ο Covid-19 δεν απειλεί μόνον το πολύτιμο αγαθό της υγείας μας ή και της ζωής μας. Απειλεί την ειρηνική συνύπαρξή μας, απειλεί τις σχέσεις μας, απειλεί τον ίδιο τον πολιτισμό μας.

Μετ' επιτάσεως μας διαμηνύει: Σωτήρια φάρμακα, τουλάχιστον για την ώρα, δεν υπάρχουν. Οι ειδικοί σχεδόν παροπλίστηκαν. Αυτή τη φορά η σωτηρία μπορεί να έρθει, αν έλθει, μόνον από τη συμβολή όλων μας. Να και κάτι που επέβαλε ο κορωνοϊός: Εφόσον όλοι απειλείσθε, έστω με μικρή διαβάθμιση, όλοι οφείτετε να αντιδράσετε. Στη δημοκρατία, μάλιστα, που θεωρητικά ο πολίτης είναι πηγή κάθε εξουσίας το μόνο «φάρμακο» είναι η ευθύνη του ίδιου του πολίτη, προς τον εαυτό του, αλλά και προς τον συμπολίτη του. Με λίγα λόγια, η εντολή είναι ή είμαστε κοινωνία, ή παραμένουμε αμετανόητα οι εαυτούληδες.

Αλλά να γνωρίζουμε ότι το χάος караδοκεί. Και ότι ο επόμενος θάνατος μπορεί να μην είναι του άλλου, αλλά ο δικός μας.

*Ο Μωυσής Ελισάφ είναι δήμαρχος Ιωαννίνων

(Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «Τα Νέα»)

ΠΗΓΗ: pbnews.gr, 31.10.2020